

A jövedelem

A gyertyános-tölgyes valamennyi fatermési osztályában nyereséges a gazdálkodás. Az egész vágásforduló jövedelme, azaz a korszaki jövedelem az V. fatermési osztályban az I. osztályban elérhetőnek 18⁰/₀-a. Az éves átlagos jövedelem a fatermési osztály romlásával csökken. Az V. fatermési osztályban az I. osztályban meglevőnek kb. 24⁰/₀-a. Az éves átlagos jövedelem a tölgyesben, gyertyános-tölgyesben, illetve gyertyánosban a következők szerint változik:

	Fatermési osztály				
	I.	II.	III.	IV.	V.
	éves átlagos jövedelem ezer Ft/ha				
T	16,0	13,1	9,6	5,9	3,7
GY—T	14,5	12,0	9,3	6,7	3,4
GY	0,8	0,5	0,2	—0,2	—0,2

A közölt adatokból kiviláglik, hogy a tölgyesek adják a legnagyobb átlagos, éves jövedelmet. A gyertyános-tölgyesek jövedelme kb. 10⁰/₀-kal kisebb. Az elegyetlen gyertyánosok jövedelme a tölgyesének csak kb. 5⁰/₀-a.

Schwappach századeleji megállapításai az elegyetlen és elegyes állományok értékproduktuma tekintetében jelen körülmények között is megállnak. De az a megállapítása is érvényes, hogy a ma még pénzben alig értékelhető talajvédelmi, törzsnevelési stb. hatásokat is figyelembe kell venni. Az ökonómiai eredmények a döntést megalapozó információk egyike csupán.

A komplex ökonómiai modellek elemzése lehetővé teszi, hogy a különböző fafajokat, állományokat, termőhelyeket (fatermési osztályokat) stb., illetve ezek érték teljesítményeit megismerjük, összehasonlíthassuk a megalapozott döntések érdekében.

A fafeldolgozásban eddig még nem ismert trópusi fafajok jelentőségének növelése

A trópusi erdőkben (őserdőkben) található fafajokat fakereskedelmi szempontból két csoportra osztják fel: fakereskedelmileg hasznos és kevésbé hasznos fafajok. A nemzetközi publikáció szerint, kereskedelmi fontosságúak azok a fafajok, amelyeknek egyévi kitermelt mennyisége meghaladja az 1000 m³-t. Azok, melyeknek évi kitermelt mennyisége kevesebb 1000 m³-nél, a kevésbé hasznos fafajok csoportjába tartoznak. Köztudott, hogy jelenleg a feldolgozásban nem szereplő fafajok száma kevés. A FAO szerint, a következő kép vázolható fel a feldolgozás szempontjából a fafajok számáról:

	jelentős	jelentéktelen
Nyugat-Közép Afrika	105	112
Délnyugat-Ázsia	634	465
Dél-Amerika	210	263
Összesen:	949	840

A három legnagyobb fakészlettel rendelkező fejlődő világrészben összesen 949 kereskedelmileg fontos fafaj található, 840 pedig a másik csoportba tarto-

zik. A három világrész összes fafajából, ez a két csoport a fafajok mintegy a felét alkotja. A fafajok másik fele a feldolgozásban és kereskedelemben jelentéktelen, vagyis a trópusok teljes fakészletét ma még nem hasznosítják. Ennek több oka lehet. Elsősorban a kitermelési költségek ezeknél a fafajoknál nagyon magasak.

Köztudott, hogy minden ország fafajigénye különböző. Azokat a fajokat, amelyeket alacsonyabb rendűnek kategorizálnak pl. Tanzániában, magasabb rendű lehet Kenyában. A fafajok felhasználási területe igen lényeges. Amelyik nem használható az egyik területen, hasznossá válhat egy másik termék előállításában.

A kereskedelem vagy a feldolgozás szempontjából jelentéktelen fafaj az a fafaj, amely bizonyos (meghatározott) viszonyok között nem hasznosítható, mivel

- fizikai és kémiai tulajdonságai miatt nem használható fel a kívánt termék előállításához,
- a kitermelése és megmunkálása (feldolgozása) a megfelelő technológia hiányában nem jöhet még szóba,
- a fafaj a gazdaságos hasznosítási feltételeknek még nem felel meg,
- a piaci infrastruktúra és piaci szisztéma nem kielégítő.

Ha bármelyik negatív tényező érvényesül, az a bizonyos fafaj használatát akadályozza. Egy meghatározott fafaj iránti igény idővel változik. Pl.: egy fafaj azért nem kívánatos egy országban, vagy felfeldolgozó üzemében, mert feldolgozásához a gazdaságos technológia hiányzik. Faipari technológia adaptálásával, átadásával növelhetjük annak a bizonyos fajnak a felhasználási területét. A kereskedelemben résztvevő trópusi fafajok számának növelése érdekében a következők javasolhatók:

- az eddig még ismeretlen fafajok további kutatása és előfordulási helyeinek feltárása,
- az ismeretlen fajok kémiai, fizikai tulajdonságainak vizsgálata,
- ezen fajoknak felhasználási terület és érték szerinti csoportosítása,
- a „kereskedelmi” fafajokkal egyforma tulajdonsággal rendelkező nem kereskedelmi fafajoknak minőségi csoportba való besorolása.

Eddig nagy erőfeszítéseket tettek ez ügyben a fejlődő trópusi országok, de nem értek el megfelelő eredményt. A próbálkozások sikertelensége a jelenlegi kereskedelmi rendszernek tulajdonítható. A termelő nem találkozik a fogyasztóval, az ún. termelő és fogyasztó közötti közvetlen kapcsolat hiányzik. Jelenleg a fejlődő országok (termelők) a fejlett országokkal (feldolgozók) csak közvetítő kereskedő révén tudnak kapcsolatot teremteni. Igen lényeges lenne a közvetlen kapcsolat. Hiábavaló feltárni és kutatni a fafajok tulajdonságait, ha nem tudjuk azokat értékesíteni. A fejlett országok által eddig importált faanyag nagy részét az építőipar és a bútoripar használta fel. A nem közismert fafajok között akadhatnak olyanok is, amelyek ezekre a célokra jól használhatók. Nagyon fontos ezeknél a fafajoknál az ismertetése és a fogyasztókhoz juttatása. Állandóan biztosítani kell a megfelelő készletet a kereskedelemben a fogyasztók rendszeres kiszolgálása érdekében, ha sikeresen akarunk ezekkel a fafajokkal kereskedni. A kereskedelemmel kapcsolatos legfontosabb szempontok:

- az egyik sikeres módszer a termelő-fogyasztó, kereskedelmi kapcsolat; a legkevésbé ismert fafajok esetében minden kereskedelmi erőfeszítés sikertelen, ha a fejlődő trópusi országok nem létesítenek piaci kapcsolatokat és piackutató állomásokat a nagyobb importáló országokkal;

— jelenleg a fejlődő országok faexportja gömbfa formájában történik. Ha ezek az országok kész és félkész termékeket is exportálnának, hasznosíthatnák a legkevésbé ismert fafajokat is. Ebben az esetben a fejlett országok igényeinek megfelelő technológiáról kell gondoskodni.

Sikeresnek bizonyult azonban az országon belüli igény kielégítése a hazai, nem közismert fafajokból készült késztermékekkel. Gyakran látható, hogy több generáción keresztül a bennszülöttek a házaikat ezekből az ún. legkevésbé hasznos fafajból építik. A modern építmények főleg vasbetonból és téglából állnak, de a fának továbbra is megmarad a jelentős szerepe.

A belföldi faigények megvizsgálása elősegítheti, a világpiacon ritkán szereplő fafajok felhasználási területének növelését. A faigény pl. Tanzániában évről évre növekszik (építkezések, bútoripar, stb.). A jelenleg Tanzániában található iparilag hasznosítható fafajokból az 1960-as években alig volt olyan, amelynek jelentős szerepe lett volna a faiparban.

Régen, még a gyarmatosítók idejében, pl. a mangrove fafajok használatát nem ismerték. A kutatások alapján most két újabb faj lett nagy jelentőségű Tanzánia belkereskedelmében: a MKOKO (RHIZOPHERA NICRONATA) és a MKANDAA (CERIOPS FAGAL). Mindkettő jól hasznosítható tetőszerkezet céljára is. Több hasonló fafajt is találtak, amelyekből jó bútort, ablakot, ajtót és számos más faipari terméket állítanak elő. A legtöbbjük mind a külföldi, mind a belföldi piacon kiválóan bizonyult. Van olyan faj, amely azért nem használható egy bizonyos termék előállításához, mert fizikai tulajdonságai nem megfelelőek, vagy hamar tönkre megy (biotikus károsítók). Ezeket különböző kezelésekkel javíthatjuk, pl. az EUCALYPTUS fajokra jellemző, hogy nagy a zsugorodásuk. Ez esetben a faanyag csak előszárítással hasznosítható. Hasonló képpen a Tanzániában található AFRIKAI ÉBENFA (DIOSPYROS MESPILIFORMIS) gőzöléssel javítható, a rovarkártevők ellen pedig különböző szerekkel kezelhető.

Számos új faipari termék növelte a nyersanyag igényt a világpiacon. Ennek következtében több trópusi faj került piacra. Pl. azok a fafajok, amelyek nem hasznosíthatók a bútor- vagy épületiparban, jónak bizonyultak a papír- és cellulóz gyártásban. Jelenleg az EUCALYPTUSOKAT, régebben még nem használt fafajokat is hoztak forgalomba. Ezeknek nagy jelentősége lehet a fűrész-, a lemez és sok más új termék gyártásában.

A fára, mint energiahordozóra most és a jövőben is, nagy szükség van az egész világon. A faiparilag nem hasznosítható fafajokat üzemkéimiai anyagként is fel lehetne használni. Jelenleg a fa, mint energia hordozó két formában van forgalomban (tűzifa, faszén), de nem kizárt, hogy a jövőben több új formájával találkozunk a világpiacon. Különböző gázokat és folyadékokat vonnak ki belőlük, amelyek üzemanyagként is szolgálhatnak.

Ezek a komplex természeti források nagy termékválasztékot is képesek szolgáltatni. Fejlesztteni kell a faipari technológiát. Több és több új faipari termék előállításával elősegíthetjük, hogy a trópusi fafajok minél gazdaságosabban felhasználásra kerüljenek. Figyelembe kell vennünk, hogy a fa hasznosításának lehetőségei nem változatlanok. Ez a felhasználási hely, az időszak és bizonyos faipari igények szerint változhat. Az emberi gondolkodás és elképzelés a modern technika segítségével egyre több fafajt képes célszerűen hasznosítani. Nincs szükség arra, hogy a mostani „gyenge minőségű”-nek nevezett fafajokat kiirtsák. A század végén — a nyersanyag kimerülése folytán — a most alacsonyabb rendűnek tekintett fafajok is igen jelentős szerephez juthatnak.

Hamisy Chilembu